

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОГО АНТРОПОНІМІКОНУ ОСОБОВИХ ІМЕН

Кирилюк М. А. (м. Умань, Україна)

Власні імена людини, які утворюють у мові обширний пласт лексики, привертають увагу вчених з давніх пір. Такий неослабний інтерес дослідників цілком зрозумілий, адже антропоніми є засобом задоволення фундаментальної комунікативної потреби в ідентифікації конкретного індивіда серед йому подібних.

Теоретичною базою досліджень у цій галузі можуть слугувати праці таких дослідників, як А.В. Суперанська, В.А. Ніконов, Л.М. Щетинін, Е.М. Верещагін, В.Г. Костомаров, А.Н. Антишев, Р.З. Мурясов, М.Я. Блох, Т.Н. Семенова, Е. Курилович, А. Gardiner, J.St. Mill, J. Searle, H.S. Sorensen, W. Fleischer, A. Bach, W. Seibicke, K. Kunze та інші. Їх розвідки засвідчують наряду з іншим, що сучасні антропонімічні системи попри універсальність своїх підсистем та категорій мають все ж яскраво виражені національно територіальні особливості. Тому предметом антропоніміки як розділу ономастики, яка вивчає власні імена людини у всьому їх розмаїтті, є закономірності виникнення, формування та функціонування антропоніміконів різних мов, котрі проявляючи спільні ознаки, є все ж національно та мовно специфічними.

Оцінити сучасний німецькомовний антропонімікон, його особливості стосовно особових імен та тенденції розвитку неможливо без звернення до історичного аспекту його становлення. У період до Середніх віків переважаючими були, як правило, двоскладні германсько-німецькі особові імена з конкретним значенням: *Siegfried* (*Sieg und Frieden*), *Dietrich* (*Diet „Volk“ und reich, mächtig*) у чоловіків і *Adelheid*, *Heidrun* у жінок, другим компонентом у яких були прикметники, завдяки яким ім'я отримувало статеву ідентифікацію: для чоловіків *-hart*, *-mar*, *-bert*, *-fried*, *-brecht*, *-brandt*, а для жіночих імен: *-hild*, -

burg, -run, -gund, -flat, -lind. Можна припустити, що домінуючим мотивом при виборі імені було його значення, що з очевидністю витікало із складових. Тоді як пізніше у зв'язку з поширенням християнства все більше звертаються до імен християнського походження та імен святих. Такого роду імена набували поширення спочатку серед міських жителів, витісняючи імена германського походження, за винятком імен на честь князів чи королів, як то *Heinrich, Friedrich, Ludwig*. В 15-16 ст. поширення набувають імена грецького та латинського походження. Деякі з цих імен знаходяться на піку популярності і сьогодні: *Alexander, Maximilian, Julia* чи *Sophia*. Якраз походження імені ставало тут головним мотивом його вибору. Пізніше, навпаки, були спроби уникати чужоземних імен, «перекладаючи» їх на німецьку або створюючи нові імена: *Gottlieb, Frohmut, Christlieb* та ін. [6, с. 112].

У сучасному німецькому лексиконі особових імен, який постійно розширюється і збагачується, можна спостерігати присутність в більшій чи меншій мірі усіх вище означених категорій імен, а також креативних новотворів з відхиленням від правописних норм чи уже існуючих імен з різними варіантами написання. Станом на 2012 рік в німецькому антропоніміконі обчислювалося понад 53 000 форм особових імен, з них 27 500 жіночих та 25 900 чоловічих імен. Щоправда деякі з них траплялися лише один раз. Таке різноманіття зумовлено наряду з іншим багатьма варіантами написання імен, наприклад: *Luca/ Lucas/ Lukas, Sophy /Sofi, Leoni/ Leony, Anna/Anne, Feliks/ Felix* та ін. [9, с. 61].

Німецький історик Готфрід Шрамм вважає ім'я таким, що впливає на особу і утворює з нею нерозривну єдність [6, с. 110]. Тим вагомішим та відповідальнішим стає для батьків завдання дати своїй дитині «правильне» ім'я, тим більше що нині палітра імен щорічно зростає передусім за рахунок іншомовних запозичень, а також оригінальних новотворів в сфері антропонімікону, що властиво усій лексичній системі мови в цілому. Присвоюючи імена своїм дітям, батьки нерідко підсвідомо слідуєть духу часу, будучи однак переконаними, що обирають їм особливі, незвичайні, дивуючись

при цьому, що інші чинять так само. Це спостереження дослідника в галузі ономастики Фрідхельма Дебуса справедливе і нині, попри велику, як ніколи раніше, різноманітність антропонімікону німецьких особових імен. Ім'я, на думку деяких батьків, має бути особливим, відрізняючись при цьому від інших іноді лише однією буквою (Allia/ Alia, Fridds /Fritz). Стосовно структури імен спостерігається зміна уподобань на користь коротких, що складаються щонайбільше з двох складів (Sophie, Mia, Emma, Hanna, Paul, Ben, Lukas, Noah), тоді як десь близько 30 років тому серед улюблених були багатоскладові імена (Michael, Sebastian, Stefanie, Katharina, Christina) [6, с. 103].

Мода на особові імена засвідчує їх залежність від суспільних впливів та духу часу. Їй, як і моді на одяг, притаманна мінливість, коли імена-лідери рейтингів популярності з невідомих причин змінюються іншими, та повторюваність, звернення до забутих імен покоління дідів та батьків. Все частіше звучать нині імена Greta, Paula, Helene, Emil, Anton, Johann, можливо, дещо забуті, які сприймаються з цієї причини як незвичні та інноваційні [там же, с. 105]. Ще більшою спонтанністю вирізняються модні імена, які несподівано з'являються, швидко стають популярними, а потім так же швидко зникають. Класичним прикладом тут може бути ім'я Kevin, герой фільму «Один дома» чи Michelle, популярне і в даний час, що зумовлено відомими носіями імені, як то Michelle Hunziger, Michelle Obama u. a.

Серед учених та в німецькому суспільстві часто дискутується питання співвідношення в складі антропонімікону німецьких та запозичених особових імен, кількість яких з різних мов та культур щорічно стрімко зростає. З кожним роком усе більшого поширення набувають мусульманські імена, зокрема імена турецько-арабського походження. Прикметно, що деякі з цих імен, які зустрічаються і в турецькій мові, не сприймаються як «чужі» для німецького соціуму, тобто уже стали частиною німецького антропонімікону. Іноді, як засвідчують щорічні списки улюблених імен за версією Товариства німецької мови (Gesellschaft für deutsche Sprache), такі імена відтісняють традиційні

німецькі, як наприклад, ім'я *Mohammed*, що є найбільш поширеним серед мусульманського населення Німеччини та інших німецькомовних країн як ім'я пророка. Серед найпоширеніших імен хлопчиків *Ali*, *Emir*, *Ahmed*, дівчаток *Elif*, *Meryem*, *Zeuner*.

Проблемними стосовно запозичених імен часом стають складна вимова запозиченого з інших мов імені чи негативні асоціації того чи іншого роду з ним пов'язані. Особливо дискусійним з позицій традиційного німецького антропонімікону є неоднозначність щодо статі дитини у випадку запозиченого особового імені [7, с. 123].

Тенденція до необмеженості в законодавчому відношенні антропонімікону особових імен, яка спостерігається, наприклад, в США та деяких інших країнах, коли допустимими є будь-які відхилення від існуючих імен чи креативні батьківські новотвори, проявляється і в німецькомовному просторі [8, с. 76; 77]. Товариство німецької мови у своїй діяльності по упорядкуванню німецького антропонімікону особових імен прагне запобігти негативним явищам в тенденціях німецького антропонайменування, відхиляючи деякі з особових імен, які можуть суперечити благополуччю дитини в майбутньому, не відповідають вимозі однозначності за статтю, є географічними назвами чи позначають предмети та деякі інші, що регламентує процес присвоєння імені якщо не із законодавчої точки зору, то з позицій здорового глузду [6, с. 108-110].

Слід визнати, однак, що такого роду вимоги значно послаблюються під впливом глобалізаційних процесів, а лояльність сучасних антропонімічних систем зумовлюється їх все більшою відкритістю для взаємних контактів, що призводить певною мірою до втрати їх етнічності.

Таким чином, узагальнюючи вище означене стосовно тенденцій розвитку сучасного німецького антропонімікону особових імен, можна погодитися з дослідниками інших національних антропоніміконів [1; 2], що в нинішніх умовах відбувається свого роду конфлікт між уже сформованими в національних антропонімічних системах стереотипами і нормами поймаювання осіб, з одного

боку, та тенденціями їх демократичних перетворень, з іншого боку, що призводить до суттєвих структурних змін в національних антропосистемах, як підсистемах мови в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азнабаева, А. Ф. Современное состояние и тенденции имя наречения в полиэтническом социуме : На материале русского, башкирского, татарского и немецкого языков : автореф. дис. канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. Ф. Азнабаева. – Уфа, 2006. – 20 с.
2. Новикова, О. Н. Тенденции развития британского антропонимикона : автореф. дис. докт. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / О. Н. Новикова – Уфа, 2012. – 24 с.
3. Debus, Friedhelm. *Namenkunde und Namengeschichte*. – Berlin, 2012.
4. Müller, Gerhard. *Die beliebtesten Namen in Deutschland seit 1961*. – In: *Name und Gesellschaft. Soziale und historische Aspekte der Namengebung und Namenentwicklung*. Herausgegeben von der Dudenredaktion und von der Gesellschaft der deutschen Sprache. – Mannheim, 2001.
5. Seibicke, Wilfried. *Historisches Deutsches Vornamenbuch, Band 5*. – Berlin /New York, 2003.
6. *Der Sprachdienst* 3/2014, S. 89-124.
7. *Der Sprachdienst* 3/2016, S. 107-125.
8. *Der Sprachdienst* 2/2008, S.69-79.
9. *Der Sprachdienst* 2/2012, S. 47-66.